

О П Р Е Д Е Л Е Н И Е

№ 50189

София, 24.11.2022 год.

В И М Е Т О Н А Н А Р О Д А

Върховният касационен съд на Република България, Второ гражданско отделение, в закрито съдебно заседание на осемнадесети октомври през две хиляди и двадесет и втора година в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: КАМЕЛИЯ МАРИНОВА

ЧЛЕНОВЕ: ВЕСЕЛКА МАРЕВА

ЕМИЛИЯ ДОНКОВА

като разгледа докладваното от съдия Камелия Маринова гр. д. № 1228 по описа за 2022 г., за да се произнесе, взе предвид следното:

Производството е по чл. 288 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на С. Я. К., чрез пълномощника му адвокат Г. Г., против решение № 338 от 29.11.2021 г., постановено по гр. д. № 691 по описа за 2021 г. на Окръжен съд - Русе, с което е потвърдено решение № 494 от 2.07.2021 г. по гр. д. № 402/2021 г. на Районен съд - Русе за унищожаване по предявения иск от Й. В. К. срещу С. Я. К. на нотариално завещание № 6, том I, рег. № 4446, дело № 12 от 16.12.2015 г. на нотариус № 625, поради това, че завещателят В. С. Р. по време на съставянето му не е бил способен да завещава.

Й. В. К. е подала чрез пълномощника си адвокат Т. В. писмен отговор по реда и в срока по чл. 287, ал. 1 ГПК, в който оспорва наличието на основание за допускане на касационно обжалване и претендира възстановяване на направените разноски.

За да се произнесе по наличието на основание за допускане на касационно обжалване на въззивното решение, касационният съдебен състав съобрази следното:

Касаторът се позовава на основанието за допускане на касационно обжалване по чл. 280, ал. 1, т. 2, предл. второ и т. 3 ГПК.

Обосновава, че въззивното решение е постановено в противоречие с практиката на Съда на Европейския съюз по чл. 6 от Европейската конвенция за защита правата на човека (Kleyn and Others v. the Netherlands [GC], § 192, Morel v. France, § 45-50, Pescador Valero v. Spain, § 23, Luka v. Romania, § 40, Wettstein v. Switzerland, § 44, Pabla Ky v. Finland, § 30, Micallef v. Malta [GC], § 96), както и че от значение за точното прилагане на закона и развитие на правото ще бъде тълкуване по приложение на нормата на чл. 22, ал. 1, т. 6 ГПК.

Сочените основания са относими към отказа съдия Г. Магардичиян, член на въззивния съдебен състав, да се отведе от разглеждане на делото, тъй като е постановила решение по същество по друго дело за унищожаване на договор за дарение на недвижим имот между В. Р. и Я. К. на основание чл. 31, ал. 1 ЗЗД.

Основанието по чл. 280, ал. 1, т. 2 ГПК не е удостоверено, доколкото посочената норма в последната ѝ редакция визира решения на СЕС и КС на РБ, каквито страната не сочи в изложението.

По приложението на чл. 22, ал. 1, т. 6 ГПК в хипотеза, в която е налице обстоятелство, което според страна по делото създава съмнение в безпристрастността на съда, е налице противоречива практика на ВКС.

В решение № 120 от 13.04.2011 г. по гр.д. № 1333/10 г. на III г.о. по въпроса „относно порока на съдебен акт, постановен от съдебен състав, който не се е произнесъл по направено от страната искане за отвод на съда“ е дадено тълкуване, че в случай, че съдебният състав не приеме направения отвод, но не изпълни изискването на закона в този случай да се произнесе по искането за отвод на съдебния състав не е налице порок на съдебното решение - основание за касационното му обжалване, поради допуснато съществено нарушение на посоченото съдопроизводствено правило по смисъла на чл. 281, т. 3 ГПК, тъй като допуснатото процесуално нарушение не е относимо към правилността на постановеното от съдебния състав решение.

Това тълкуване е възприето и решение № 505 от 16.11.2011 г. по гр.д. № 1590/10 г. на IV г.о., като към него е добавено, че отказът да бъде приет отвод във всеки конкретен случай следва да се преценява съобразно процесуалното поведение на съда в производството спрямо съответната страна.

В решение № 98/30.11.2017 г. по гр.д. № 3899/2016 г. на ВКС, II г.о. по въпроса „за порочността на въззивно решение, в чието постановяване е участвал съдия, по отношение на когото е налице основание за отвод по чл. 22, ал. 1, т. 6 ГПК“ е дадено следното тълкуване: наличието на такова основание само по себе си не обуславя неправилност на съдебния акт. Съдийското безпристрастие е гаранция за постановяване на правилно решение, тъй като изключва разглеждането на делото и постановяването на решението да бъдат повлияни от каквито и да са странични фактори, които стоят въвн от данните по делото и свободното съдийско убеждение при тяхното интерпретиране и прилагане на закона. В този смисъл уреденото в чл. 22, ал. 1, т. 6 ГПК основание за отвод представлява процесуална гаранция, че делото ще бъде разгледано от независим и безпристрастен съд, но пропусъкът или нарочният отказ на съда да се отстрани от делото сам по себе си не може да обуслови извод за неправилност на постановеното решение, ако постановилият го съд не е нарушил норма, която е съществена за правилността на акта като резултат. По този въпрос настоящият съдебен състав изцяло споделя изложеното в Решение № 120/13.04.2011 г. по гр.д. № 1333/10 г. на III г.о. и Решение № 505/16.11.2011 г. по гр.д. № 1590/10 г. на IV г.о., според които, когато съдебният състав на въззивния съд не приеме направения отвод по чл. 22, ал. 1, т. 6 ГПК, не е налице съществено нарушение на съдопроизводствените правила като основание за касиране на въззивното решение, тъй като допуснатото процесуално нарушение не е относимо към правилността на постановения съдебен акт. Както е посочено в цитираната практика, при извършване на преценка, дали отказът на съда да се отведе е довел до неправилност на постановеното решение, е необходимо да се съобрази какво е било процесуалното поведение на съда в производството спрямо съответната страна, т.е. дали спрямо нея е процедирано по начин, който да постави под съмнение разглеждането на спора и постановяването на решение само и единствено въз основа на данните по делото, закона и вътрешното убеждение на съдебния състав. Изложеното не лишава от правно значение уредбата на основанията за отвод по чл. 22, ал. 1 ГПК, доколкото безпристрастието е изрично прокламирано като основен принцип на Кодекса за етично поведение на българските магистрати, като в тази връзка т. 2.3 от Раздел II забранява на съдията, по висящи пред него производства, да прави публични изявления или коментари, чрез които да се ангажира за крайния изход на случая или да създаде впечатление за пристрастност и предубеденост, а същевременно нарушението на нормите на Кодекса, вкл. на правилата за безпристрастност, е свързано с търсене на дисциплинарна отговорност на магистрата (чл. 307, ал. 3, т. 3 ЗСВ).

В решение № 103/16.01.2019 г. по гр.д. № 2875/2017 г. на ВКС, I г.о. по въпроса „дали обстоятелството, че по предходното дело с различен предмет, страни по което са били праводателите на страните по новото дело, съдията е извършил преценка на същите доказателства и е изразил становище по същите спорни въпроси, които се поставят за разрешаване и по второто дело, би могло да се квалифицира като „друго обстоятелство, което поражда основателно съмнение в неговото безпристрастие” по смисъла на чл. 22, ал. 1, т. 6 ГПК“ е прието, че основанията и процедурата за отвод на съдиите съставляват гаранция за постановяване на съдебния акт от безпристрастен съд. Основанията за отвод са регламентирани в чл. 22, ал. 1 ГПК. За разлика от основанията по т. 1 - 5, които са изрично посочени, т. 6 визира като основание за отвод и „съществуването на други обстоятелства, които пораждат основателно съмнение в неговата безпристрастност”. Това основание за отвод е условно по своя характер и подлежи на установяване във всеки конкретен случай. То би било налице, когато съществуват особени отношения между съдията и някоя от страните по делото, които биха могли да повлияят на разглеждането и решаването му, както и в случаите, когато съдията е изразил предварително становище по съществуването на спора не по предвидения в закона ред или преди постановяване на крайния съдебен акт по делото. Участието на съдия по друго дело с различен предмет, страни по което са били праводателите на страните по новото дело, по което съдията е извършил преценка на същите доказателства и е изразил становище по същите спорни въпроси, които се поставят за разрешаване и по второто дело, не съставлява обстоятелство, пораждащо основателно съмнение в неговата обективност и безпристрастност, защото само по себе си не обосновава някаква лична заинтересованост от постановяване на решение в полза или във вреда на някоя от страните, нито изключва възможността релевантните за спора факти да бъдат преценени по различен начин въз основа на събраните по второто дело доказателства и доводи на страните, и да бъдат направени различни правни изводи. Процесуалният закон не визира като основание за отвод на съдията участието му при разрешаване на друго дело между същите страни или поради връзка на делата.

В противоречие с тази практика в решение № 50/29.04.2022 г. по гр.д. № 3559/2021 г. на ВКС, I г.о. по въпроса „представлява ли основание по чл. 22, ал. 1, т. 6 ГПК за отвод на съдебния състав обстоятелството, че същият състав се е произнасял по аналогичен правен спор между ищеца и съпруга на ответницата“ е прието, че спазването на чл. 22 ГПК, въпреки че обикновено не се разглежда в решенията на съда по съществуването на правния спор, може да обуслови допускане на касационно обжалване и отговаря на общата предпоставка на чл. 280, ал. 1 ГПК, тъй като спазването на правилата за отвод на съдебния състав се проверява в рамките на инстанционния контрол на съдебното решение, а не по пътя на частното производство, който е изключен. Така например въпрос по прилагането на чл. 22 ГПК е разискван в Решение № 351/12.12.2011 г. на ВКС по гр. д. № 497/2010 г., II г. о., постановено в производство по чл. 290 ГПК. Случаят, разгледан в това решение обаче, е различен от настоящия, поради което не е налице противоречие по смисъла на чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК. Същевременно в практиката на ВКС са изведени принципни съображения по прилагането на чл. 22 ГПК и по-конкретно – на чл. 22, ал. 1, т. 6 ГПК. Приема се, че всички основания за отвод по чл. 22, ал. 1 ГПК се основават на обстоятелства, които според законодателя пораждат основателно съмнение в безпристрастието на съдията/съдия-изпълнителя, като в хипотезите на ал. 1, т. 1-5, които са изрично посочени, е винаги налице такова съмнение. Наличие и на други обстоятелства (чл. 22, ал. 1, т. 6 ГПК) също могат да породят основателно съмнение в безпристрастието, доколкото в конкретната ситуация у разумен наблюдател е възможно да се създаде впечатление, че съдията/съдия-изпълнителят не е способен да реши въпроса

безпристрастно. Изискването е съдията/съдия-изпълнителят не само да бъде безпристрастен, но и да внушава безпристрастност, както и да бъде възприеман като такъв; безпристрастността трябва да бъде очевидна. В този смисъл е Решение № 73/11.07.2019 г. на ВКС по гр.д. № 2069/2018 г., IV г. о. Настоящият състав споделя тази практика, като счита, че тя е приложима и в случай като настоящия, при който един съдебен състав е разглеждал дело, което е аналогично с друго дело, като е обсъждал и взел становище по едни и същи доказателства, които са представени и по двете дела, при сходство на делата от фактическа и от правна страна. В тези случаи, макар съдебният състав да няма лична заинтересуваност от изхода на делото, в страните може да се създаде такова впечатление, а това нарушава усещането за безпристрастност, което съдът следва да внушава. При тези данни следва да се приеме, че въззивният съд, който е разгледал настоящото дело, не е имал основание да отхвърли направеното искане за отвод по чл. 22, ал. 1, т. 6 ГПК. Независимо от това, че няма данни съдът да е лично заинтересуван от изхода на делото, обстоятелството, че по предходно аналогично дело той е взел становище за липса на неимуществени вреди от същите действия и във връзка със същия инцидент от м. август 2017 г., налага извод, че съдът е следвало да се отведе от разглеждането на повторния спор, за да не се създава усещане за липса на безпристрастност. Това налага отмяна на въззивното решение и връщане на делото за ново произнасяне от друг състав на същия съд.

На основание чл. 292 ГПК делото следва да бъде спряно и въпросът да се отнесе към Общото събрание на Гражданска и Търговска колегия на ВКС.

С оглед горните мотиви, Върховният касационен съд, Второ гражданско отделение

О П Р Е Д Е Л И :

ПРЕДЛАГА на Общото събрание на Гражданска и Търговска колегия на Върховния касационен съд на Република България да постанови тълкувателно решение по въпросите:

1) участието на съдия в предходно дело, по което е взето становище по същите доказателства, представени и по настоящото висящо дело или е налице произнасяне по въпрос, релевантен за изхода на висящото дело, основание ли е за отвод по чл. 22, ал. 1, т. 6 ГПК.

2) налице ли е порок и какъв на съдебно решение, постановено от съдебен състав при наличие на обстоятелства по чл. 22, ал. 1, т. 6 ГПК

СПИРА производството по гр. д. № 1228 по описа за 2022 г. на Върховния касационен съд на Република България, Второ гражданско отделение до приключване на тълкувателната процедура.

Определението е окончателно.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЧЛЕНОВЕ: